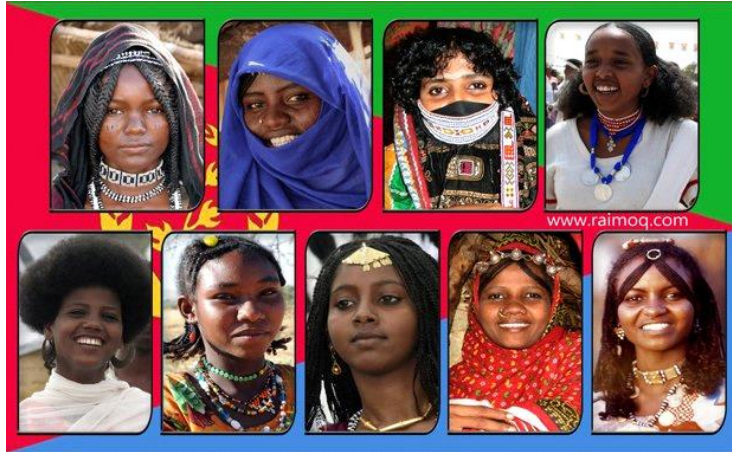

ኤርትራ፣ ምድሪ ባሕር
ራብዓይ ምዕራፍ
ኤርትራዊ ሕድሕዳዊ ዓመጽ

(6)

ደራሲ - አልአሚን መሐመድ ሰዒድ

እድሪስ ስድርኡ ከዐንግልን ህይወቱ ክመርሕን ዘክእሎ ኣታዊ ንምርካብ፡ ብቀጻሊ ቀዋሚ ስራሕ ክናዲ ይጽዕር ነበረ። ስለ ዝኾነ፡ ኣብ ዝተፈላለዩ ንግዳዊ ስርሓት፡ ኣብ ዕዳጋ ልቡስ ክዳውንቲ፡ ሹቕ ሃይኮታ ከሰላ፡ ኤርትራውያን ዝነግድሉ ዕዳጋ ምሻጥን ምግዛእን መግቢ፡ ምጽዓንን ምርጋፍን፡ ምድላው ፉልን ጣዕምያን ዝኣመሰሉ ስርሓት ኣብ በብኡዋኖም ተዋፍሩን ነጊዱን። ዘካይዶም ዝነበረ ስርሓት ግዜያዊ ባህርያት ስለ ዝነበሮም ከይተሸገር ኣይተረፈን። ሓደ መዓልቲ እድሪስ ከም ልሙድ ምስ ዓርኩ እናኣዕለለ ብሃንደበት፡-“ካባኻ ዝሓብኦ ስለ ዘይብለይ፡ ንዓይን ንስድራይን ዝዕንግለሉ፡ ካብ ጽግዕተኛነት ዘገላግለኒ ቀዋሚ ስራሕ ክሳዕ ሕጂ ኣይረኽብኩን ዘለኹ። ወጋሕታ ተንስኦ ኣብ ኩለን ኣብያተ-መግብን ሸዮጥቲ ጸባን፡ ስራሕ ክናዲ ምሉእ መዓልቲ ግዜይ ኣብ ኮለል የጥፍኦ ኣለኹ። በዓል ኒሕ ብምኻነይ ረቢ ብዝሃበኒ ጥዕናን ዕድመን እና ኣመሰገንኩ፡ ንኹሉ ብትዕግስትን ትብዓትን የሕልፎ ኣለኹ።” ክብል ንዝነበሮን ዝሓብኦን ምስጢር ንዓርኩ ማሕጃብ ኣልጃዓሊ ኣተንበሀ።

ማሕጃብ ኣልጃዓሊ፡ በቲ ዝሰምዖ እናኣሰተንተነ፡ ንእድሪስ ዓርኩ፡ ዓቕልን ትዕግስትን ክገብር እናተማሕጸነ፡-“ከም ዝፍለጥ፡ ኣብ ሕማቕ ቁጠባዊ ኩነታት ንነብር ኣሎና። ስራዊት ስልጣን ካብ ዝሕዝ ኩነታትና ኣብ ምንታይ ከም ዘሎ ንኹሉ ብሩህ እናኾነ ይመጽእ ኣሎ። ካብ 1963 ኣትሕዝና ንሕና ንኹን፡ ኣቦታትናን ኣቦሓጎታትናን ዘይኣሕለፍናዮ ንሕልፍ ኣሎና። ስራሕ ዘየለ ጥራይ ዘይኮነ፡ ሰላምን ቅሳነትን ወን ኣብዚ ሃገር ተሳእኖም ብምህላውም፡ እቲ እንኮ መፍተሒ ትዕግስቲ ምግባር’ዩ።”

ብምረት ንህሉው ኩነታት ሱዳን ብሓፈሻኡ ንከተማ ከሰላ ድማ ብፍላይ ክገልጽ ፈተነ።

እድሪስ ብወገኑ፡-“ደሓንዮ ዓርከይ። ኣብ ጽቡቕ ኩነታት ጥዕና ብምህላወይ፡ ክሰርሕ ይኸእልዮ። እዚ ዝበልኩኻ፡ ዘሻቕለኒ ዘሎ ንምግላጽ ጥራሕ እዩ። ዘሰክፍ ድማ የለን።” በለ።

ማሕጃብ ኣልጃዓሊ ተተባብዑ፡-“ካብ ወርሒ ዘይውሕድ ግዜ ብዘይ ስራሕ ከም ዘለኻ፡ ክሳብ ክንደይ መሪር ምጃኑ ዝስሕቶ ጉዳይ ኣይኮነን። ብቐዳማይ ንስድራኻ ዝኸውን ሽካር፡ ሕሩጭ፡ ቡንን ቁጽሊ ሻህን ክገዝእ ከይሓበርኩኻ ብምኻደይ ይቕረታ ግበረለይ።”

ብልዙብ ተዛረበ።

እድሪስ፡ ኣጎስ ዓስሉዎ፡-“ኣነ ኣብ ሕማቕ ኣለኹ ማለተይ ኣይኮንኩን። ክሳብ ሕጃ ቐዋሚ ስራሕ ኣይረኽብኩንዮ ዝበልኩ።” ስክፍታ ዓርኩ ክቕንጥጥ ብምድላይ።

ኩነታት መነባብሮ ሱዳን ወግሖ-ጸብሖ ካብ ዝኸፍኦ ናብ ዝኸፍኦ ከንቆልቁል ብምጅማሩ፡ ሻቕሎቱ ኣብ ምምሕዖሽ መነባብሮ ዘይኮነ ኣብ ዕለታዊ እንጌራ ምርካብ ኮነ። ንእድሪስ እውን፡ ከምቲ ንኹሎም ዜጋታት ዘጋጠመ ከጋጥሞ ግድን ኮነ። ዋላ እተን ሳሕቲ ዝረኽቡን ዝነበሩ ስርሓት እውን ክሰእነን ጀመረ።

እድሪስ፡ ኩነታት ኤርትራ ካብ ኩነታት ሱዳን ከም ዘይፍለ ብምእማን፡ ካብቲ ዘጋጠሞ ቁጠባዊ ሽግር ኣብ ሱዳን ንምንጋፍ፡ ናብቲ ዝተሰደደሉ ዝናፍቕ ዓዱ ክምለስ፡ ካብ ህይወት ምዝንባልን ዘይምርግጋእን ንኸገላገል፡ ዓዲ ስደት ክጥንጥን ወሰነ።

ሓደ መዓልቲ፡ ኣብ ዓረት ዓንገረብ ግምቡው ኢሉ ከሎ፡ በዓል-ቤቱ ወይዘሮ ፋጥማ ብሃንደበት ደበኽ በለቶ፡-“ኣብ ንቡር ከም ዘየለኻ ተዓዚበ ኣለኹ። ስራሕ ካብ ዘይትወፍር ብዙሕ ከም ዝገበርካ ክርዳእ ኪኢሊ ኣለኹ። እንታይዮ ረኽቡካ? እዚ ዘሻቕለኒ ጉዳይ ኹይኑ ኣሎ።” ክትብል ብትሑት ድምጺ ሓተተት።

እድሪስ በዓል-ቤቱ ክሳብ ክንደይ ተጨኒቓ ከም ዘላ ስለ ዝገመተ፡ ብዘይልቡ፡- “ኩነታትና እናጸንከረ ይመጽ ኣሎ። ብዙሓት ኣዕሩኽትናን ኣዝማድናን ብህሉው ፖለቲካውን ቁጠባውን ኩነታት ክሳቐዩ ጀሚሮም ኣለዉ። ካብ ኩሉ ዋላ እቶም ዝቐርቡና ከም ሓውናን ፈታዊናን ማሕጃብ ኣልጃዓሊን ካልኣትን፡ ጥር እትብል ስራሕ ሲኢኖም፡ ብስራሕ ኣልባነት ተጠቐዖም፡ ንነብሶም ጥራሕ ዘይኮኑ፡ ንዘሰርሑዎም ሰባት መግዘኢ ቡንን ሽካርን ዝኸውን ክረኽቡ ኣይከኣሉን ዘለዉ።” ክብል ብምስትንታን ተዛረበ።

ወይዘሮ ፋጥማ ኩነታት ተቐማጦ ተዘናብሉ፡ ሰብ ክሳብ ክንዲዚ ክሸገር እዩ ኢላ ስለ ዘይገመተት፡ በቲ ዝሰምዓቶ ሰንበደት። ንበዓል-ቤታ ንምትብባዕ ድማ፡-“መነባብሮ ተቐማጦ ከሰላን ንሕናን ብቐጻሊ ክሓምቕ ኣይኮነን። መፍትሒ ድማ ክርከቦዮ። ብወገና ንዝመጽእ ምዝንባል ክንዳሎን ክንስከሞን ይግባእ። ኩሉ ድማ ብፍቓድ ረቢዮ ዝፍጸም።” በለት።

እድሪስ፡-“ህሉው ኩነታትን ጠንቂ ቁጠባዊ ምንቁልቋልን ግዕዙይ ምምሕዳር ሱዳንዮ። ብቐንዱ ድማ ጠንቂ ናይ ኣብ ውሽጢ ትካላት መንግስትን ካልኣትን ዘሎ

ብልሽውና ከም ዝኾነ ክንሰሕቶ የብልናን።” ኢሉ ነቲ ብወይዘሮ ፋጥማ ዝቐረበ ርእይቶ ከይደገፈ፡-“ምዝንባል ክቕጽልን ከይቕጽልን ዝኾነ ሰብ ክትንብዮ ወይ ክግመቶ ዝከኣል ኣይኮነን።” በለ።

ወይዘሮ ፋጥማ፡-“ሻቕሎትን ዓቕሊ ምጽባብን እንታይ ኣምጸኦ? ንሕና ከም ዕጉሳት ሰባት እንጠልቦን እነህልኾን ውሑድ ብምኳኑ እንታይ ዘረብሽ ኣሎና? ከምቲ ዝበልኩዎ፡ ህልው ኩነታት ክመሓየሽ ስለ ዝኸኣል ብዙሕ ሻቕሎት ኣይሃልወና።” ሞራል በዓል-ቤታ ከም ዝተተንከፈ ብምርዳኣ ክትብሎ ዝደለየት ዘረባ ኢዩ። እድሪስ ብወገኑ፡-“ደሓንዮ ፋጥማ። ንሕና ካብቶም ካልኣት ኣይንሓይሽን። ኹሉ ረቢ ዝበሎ ስለ ዝኸውን ሓንቲ ኣይንኸውንንና።” ብምሉእ ነብሰ-ምትእምማን ተዛረበ።

ወይዘሮ ፋጥማ ትርጉም ብዘለዎ ኣጠማምታ ንበዓል-ቤታ ምስ ጠመተት፡ ብዙሕ ከይጸንሐት፡ ንዝሑል ኣፍልቡ ምስ ተንከፈትን ሓቆፈትን፡ ካብ እግራ ክሳብ ርእሳ ኣንቀጥቐጣ፡ ከይተረደኣ ኣብ ባህ ዘብል ፍቕራዊ ህሞት ኣተወት፡ ደቃ መንሱርን ዘይነብን ከይረኣዩዎ፡ ኩሎም ፍጡራት ዘዘውትሩዎ ርክብ፡ ብደስታን ምሉእ ርውየትን ፈጸሙ።

ንጽባሕቱ፡ እድሪስ ሰላት ድሕሪ ቀትሪ ምስ ሰገደ፡ ከም ልማዱ ናብ እንዳ ሻሂ ዓርኩ ማሕጃብ ኣልጃዓሊ ኣምርሓ፡ ኣብኡ ውዑይ ሻሂ እንዳጎርዶዎ፡-“ወተሃደራዊ ስርዓት ጀነራል እብራሂም ዓቡድ፡ ብህሉው ቁጠባዊ ኩነታት ክሳቕ ጀሚሩሎ ዝብል፡ ካብ ገለ ኣዕሩኽትና ሰሚዐ። ብስንኪዚ ድማ ኣብ ውሽጢ ሰራዊት ገለ ኣንጻር ብልሽውና ዘዘውትሩ ብዘይ ንሕሲያ፡ ኣብ ውሽጢ ሰራዊትን ዝተፈላለዩ ትካላት መንግስቲ፡ ዝድለ ስጉምቲ ክውሰድ ዝጠልቡ ድምጽታት ተላዕሎምን ይስመዑውን ኣለዉ።” በለ።

ማሕጃብ ኣልጃዓሊ፡ ቁሩብ ዝን ድሕሪ ምባል፡ ዓርኩ እድሪስ በቲ ዝሰምዖ ተገድሱ ከም ዘሎ ስለ ዝተረደኣ ተቐላጥፉ፡-“ኩነታት እናተዘርገ ይመጽእ ብምህላው፡ ንመንግስቲ ጀነራላት ዘወድቐ ህዝባዊ ናዕቢ ኣብ ዝኾነ እዋን ክለዓል ከም ዝኸኣል፡ ብዙሓት ፈላግት ዘረጋግጽዎ ሓቂ እናኾነ ይመጽእ ኣሎ።” ቀጺሉውን፡-“ምቅይያራትን ለውጥን ኣብ ሱዳን ኣብ ቀረባ ግዜ ክመጽእ ከም ዝኸኣል እንጽብዮ ኮይኑ ኣሎ። እቲ ምቅይያራት እንታይ ባህሪ ክህልዎ ይኸኣል ዝብል ግን ክንንበ ወይ ክንግምት ዝከኣል ኣይኮነን። እቲ ክመጽእ ዝኸኣል ኣብ ድሑር ማሕበራዊ ዝምድናታት ህሉው ኩነታት ክኸውን ድዩ ኣይኮነን? ዝብል መሰረታዊ ሕቶ ቀስ ኢልና ክንዕዘቦና።” ዝብል ሓውሲ ፍልጠት ዝተሓወሶ ትንታኔ ከቐርብ ፈተነ።

እድሪስ በቲ ዝተላዕለ ኣርእሱቲ ብምግዳስ፡-“ኩነታት ሱዳን ዘተባብዕ ኣይኮነን ዘሎ። ሽቕለት ኣልቦነት ንኹሉ፡ ዋላ ንዓበይትን መራሕትን ጸሊዎም ኣሎ። እዚ ድማ ኣብ ዝሓጸረ ክመሓየሽን ንኤርትራ ብኣወንታ ክጸሉን ትምኒተዮ።” ኣስዒቡውን፡-“ካባኻ ዝሓብኦ ስለ ዘይብለይ ክገይሽ ወሲነ ኣሎኹ።” በለ።

ማሕጃብ ኣልጃዓሊ፡ ስንባደ ብዝተሓወሶ፡-“መገሻ... ናበይ... እንታይ ከ ማለትዮ?” ውሑዳት ቃላት ደርበዩ።

እድሪስ ተቐቢሉ፡-“ናብ ዝተወለድኩሉ መሬት! ናብ ዝናፍቓ ዓደይ።” ክብል መለሰ።

ማሕጃብ አልጃዓሊ፡ ዝን ድሕሪ ምባል፡-“እቲ ዘበግሰካ ዘሎ ምኽንያት ክትገልጸለይ ይከኣል ድዩ? ኣብዚ ዓዲ ክትነብር ዘየኸለለካ እንታይ’ዩ?” ብጭንቀት ሓተተ።

እድሪስ ኮፍ ኣበሃህላኡ ኣመዓራርዩ፡-“ኣብዚ ዓዲ ኣሕዋትን መቐርብን ኮይንኩምኒ። ኣብ መንጎኹም ክነብር ዘሓጉሰኒ ጉዳይ ኢዩ። ዝብሎ እንተሎኒ፡ ኩነታት ሱዳን ዘቐሰን ብዘይ ምጻኑ፡ ከዳኸመንን ሓይለይ ከባኸንን እንተ ዘይኮይኑ፡ ፋይዳ ክረኽበሉ ኣይኮንኩን። ንሕና ኣብዚ ዓዲ ብሰላም ንነብር እኳ እንተሎና፡ ንዘሎ ጥምየት ንሕና ይኹን ደቅና ክንጸወር ኣይንኸእልን ኣሎና።” ቀጺሉ’ውን፡-“ንዓደይ ክምለስ ኣብ ዝከከረሉ እዋን ምረት ይስመዓኒ፡ ኣብዚ ኣብ ሱዳን ብቅሳነት ክነብር ዝከኣል ኣይመስለንን። ህላወና ምሳኹም፡ ምስ ርህራሃት ሰባትን ህዝብን ግዜያዊ ከም ዝኾነ፡ ኣብ ዝኾነ ክቐየር ከም ዝኸእል፡ ከምቲ ዝበሃል፡ ዓዲ ዘይብሉ ወዲ ሰብ፡ ሰብ ክኸውን ኣይኸእልንዩ። ንዓደይ ክምለስ ይሓይሽ። ዳግማይ ናብ ሱዳን ከይምርሕ፡ ምስ ኩሎም ኣብዚ ዓዲ ዘጥረኹዎም ኣዕሩኽትን ፈተውትን፡ ብፍላይ ኣብ ከሰላ፡ ብቐጻሊ ርክብ ክህልወኒ በዓል ዓብይ ተስፋ’ዩ።” ብምድንፋቕ ተዛረበ።

ማሕጃብ አልጃዓሊ፡ ንእድሪስ ዓርኩ ካብቲ ዝሓሰቦ፡ ማለት ናብ ኤርትራ ምምላስ ዝብል ሕቶ ከረሳስዎ እኳ እንተ ፈተነ፡ ዋላውን ኣብቲ ዝውንኖ እንዳ ሻሂ ከም ሽርካ ከእትዎ፡ ዘለዎ ውህሉል ዕዳ ክራይ ገዛ፡ ማይን መብራህትን ክሳዕ ሓደኡ ዘፍልጥ ብቐጻሊ ክኸፍለሉ እንተ ሓተቶ፡ ኹሉ ዘካየዶ ጸዕሪ ፋይዳ ስለ ዘይረኽበሉ፡ ትም ክብል መረጸ።

እድሪስ፡ ንዓዲ ክምለሱ ከም ዘለዎም ንበዓል-ቤቱ ምስ ሓተታ ፍቓደኛ ከም ዝኾነት ምስ ኣረጋገጸ፡ ንዘለዎ ዕዳ በዓል ዱኳን፡ እንዳ ስጋን ኣሕምልትን ዓጽዩ፡ መቐቐር ወላዲቱ ሙሉክ ዓብዱልቃድር በጺሑን ኣልፋትሓ ኣንቢቡን፡ ንዓርኩ ሓጎስ ኣርዓዶም ንዓዲ ይምለስ ከም ዘሎ ብተለፎን ረኺቡ፡ ሓበፎን ተፋነዎን።

ድሕሪ ክልተ ሰናብቲ፡ እድሪስ ንዝውኑኖ ኣቐሑ ገዛ፡ ኣብ ሹቕ ሃይኮታ ሸያይጡ፡ ንኣብ ዓዲ ዘለዎ ኣዕሩኽትን ኣዝማድን፡ ከም ህያባት ዝኾኑዎ ክዳውንቲ ሸሚቲ፡ ንኹሎም ኣብ ከሰላ ዘለዉ ኣዕሩኽቲ፡ ብፍላይ ንዓርኩ ማሕጃብ አልጃዓሊ ተሰናቡቶ፡ ክልተ ናይ ጽዕነት ኣግማል ተኻርዩ፡ ምስ በዓልቲ-ቤቱን ክልተ ደቁን ናብ ዶብ ኤርትራ ኣምረሐ።